

PODSTAWA PROGRAMOWA KSZTAŁCENIA OGÓLNEGO DLA SZKÓŁ PODSTAWOWYCH

Nadrzędnym celem działań edukacyjnych szkoły jest wszechstronny rozwój ucznia.

Edukacja szkolna polega na harmonijnym realizowaniu przez nauczycieli zadań w zakresie nauczania, kształcenia umiejętności i wychowania. Zadania te tworzą wzajemnie uzupełniające się i równoważne wymiary pracy każdego nauczyciela.

Szkoła w zakresie nauczania, co stanowi jej zadanie specyficzne, zapewnia uczniom w szczególności:

- 1) naukę poprawnego i swobodnego wypowiedzania się, pisanie i czytanie ze zrozumieniem, w tym w językach obcych,
- 2) poznawanie wymaganych pojęć i zdobywanie rzetelnej wiedzy na poziomie umożliwiającym co najmniej kontynuację nauki na następnym etapie kształcenia,
- 3) dochodzenie do rozumienia, a nie tylko do pamięciowego opanowania przekazywanych treści,
- 4) rozwijanie zdolności dostrzegania różnego rodzaju związków i zależności (przyczynowoskutkowych, funkcjonalnych, czasowych i przestrzennych),
- 5) rozwijanie zdolności myślenia analitycznego i syntetycznego,
- 6) przekazywanie wiadomości przedmiotowych w sposób integralny, prowadzący do lepszego rozumienia świata, ludzi i siebie,
- 7) poznawanie zasad rozwoju osobowego i życia społecznego,
- 8) poznawanie dziedzictwa kultury narodowej postrzeganej w perspektywie kultury europejskiej.

W szkole uczniowie kształcą swoje umiejętności wykorzystywania zdobywanej wiedzy, aby w ten sposób lepiej przygotować się do pracy w warunkach współczesnego świata.

Nauczyciele tworzą uczniom warunki do nabywania następujących umiejętności:

- 1) planowania, organizowania i oceniania własnej nauki, przyjmowania za nią coraz większej odpowiedzialności,
- 2) skutecznego porozumiewania się w różnych sytuacjach, prezentacji własnego punktu widzenia i uwzględniania poglądów innych ludzi, poprawnego posługiwania się językiem ojczystym, językami obcymi oraz przygotowania do publicznych wystąpień,

- 3) efektywnego współdziałania w zespole i pracy w grupie, budowania więzi międzyludzkich, podejmowania indywidualnych i grupowych decyzji, skutecznego działania na gruncie zachowania obowiązujących norm,
- 4) rozwiązywania problemów w sposób twórczy,
- 5) poszukiwania, porządkowania i wykorzystywania informacji z różnych źródeł oraz efektywnego posługiwania się technologią informacyjną,
- 6) odnoszenia do praktyki zdobytej wiedzy oraz tworzenia potrzebnych doświadczeń i nawyków,
- 7) rozwijania sprawności umysłowych oraz osobistych zainteresowań,
- 8) przyswajania sobie metod i technik negocjacyjnego rozwiązywania konfliktów i problemów społecznych.

Nauczyciele w pracy wychowawczej, wspierając w tym zakresie obowiązki rodziców, zmierzają do tego, aby uczniowie w szczególności:

- 1) znajdowali w szkole środowisko wszechstronnego rozwoju osobowego (w wymiarze intelektualnym, psychicznym, społecznym, zdrowotnym, estetycznym, moralnym, duchowym),
- 2) rozwijali w sobie dociekliwość poznawczą, ukierunkowaną na poszukiwanie prawdy, dobra i piękna w świecie,
- 3) mieli świadomość życiowej Użyteczności zarówno poszczególnych przedmiotów nauczania, jak i całej edukacji na danym etapie,
- 4) stawali się coraz bardziej samodzielni w dążeniu do dobra w jego wymiarze indywidualnym i społecznym, godząc dążenie do dobra własnego z dobrem innych, odpowiedzialność za siebie z odpowiedzialnością za innych, wolność własną z wolnością innych,
- 5) poszukiwali, odkrywali i dążyli na drodze rzetelnej pracy do osiągnięcia celów życiowych i wartości ważnych dla odnalezienia własnego miejsca w świecie,
- 6) uczyli się szacunku dla dobra wspólnego jako podstawy życia społecznego oraz przygotowywali się do życia w rodzinie, w społeczności lokalnej i w państwie,
- 7) przygotowywali się do rozpoznawania wartości moralnych, dokonywania wyborów i hierarchizacji wartości oraz mieli możliwość doskonalenia się,
- 8) kształtowali w sobie postawę dialogu, umiejętność słuchania innych i rozumienia ich poglądów; umieli współdziałać i współtworzyć w szkole wspólnotę nauczycieli i uczniów.

Nauczyciele, mając na uwadze osobowy rozwój ucznia, współdziałają na rzecz tworzenia w świadomości uczniów zintegrowanego systemu wiedzy, umiejętności i postaw.

Ma to szczególne zastosowanie w kształceniu zintegrowanym.

Integracji wiedzy nauczanej w szkole na różnych etapach kształcenia służy wprowadzenie kształcenia zintegrowanego w klasach I - III szkoły podstawowej oraz ścieżek edukacyjnych.

Działalność edukacyjna szkoły jest określona przez:

- 1) szkolny zestaw programów nauczania, który uwzględniając wymiar wychowawczy, obejmuje całą działalność szkoły z punktu widzenia dydaktycznego,
- 2) program wychowawczy szkoły, obejmujący wszystkie treści i działania o charakterze wychowawczym skierowane do uczniów, realizowany przez nauczycieli,
- 3) program profilaktyki dostosowany do potrzeb rozwojowych uczniów oraz potrzeb danego środowiska, obejmujący wszystkie treści i działania o charakterze profilaktycznym skierowane do uczniów, nauczycieli i rodziców.

Szkolny zestaw programów nauczania, program wychowawczy szkoły oraz program profilaktyki tworzą spójną całość. Ich przygotowanie i realizacja są zadaniem zarówno całej szkoły, jak i każdego nauczyciela.

Obok zadań wychowawczych i profilaktycznych nauczyciele wykonują również działania opiekuńcze odpowiednio do istniejących potrzeb.

Konieczne jest podejmowanie przez nauczycieli działań mających na celu wyrównywanie szans edukacyjnych uczniów.

Edukacja szkolna przebiega w następujących etapach edukacyjnych dostosowanych do okresów rozwojowych dziecka:

- 1) etap I - klasy I-III szkoły podstawowej,
- 2) etap II - klasy IV-VI szkoły podstawowej,
- 3) etap III - gimnazjum.

Ileokroć w załączniku jest mowa o:

- 1) zajęciach edukacyjnych - należy przez to rozumieć zajęcia o charakterze dydaktycznowychowawczym, w toku których odbywa się nauczanie przedmiotów (bloków przedmiotowych), kształcenie zintegrowane lub realizacja ścieżek edukacyjnych,

- 2) ścieżce edukacyjnej - należy przez to rozumieć zestaw treści i umiejętności o istotnym znaczeniu poznawczym i wychowawczym, których realizacja może odbywać się w ramach nauczania przedmiotów lub w postaci odrębnych zajęć,
- 3) etapie edukacyjnym - należy przez to rozumieć odpowiedni okres kształcenia o wyróżnionych celach, stanowiący całość dydaktyczną,
- 4) kształceniu zintegrowanym - należy przez to rozumieć system nauczania w klasach I – III szkoły podstawowej.

SZKOŁA PODSTAWOWA I i II ETAP EDUKACYJNY

Nauczyciele w szkole podstawowej dostosowują sposób przekazywania odpowiedniej wiedzy, kształtowania umiejętności i postaw uczniów do naturalnej w tym wieku aktywności dzieci, umożliwiają im poznawanie świata w jego jedności i złożoności, wspomagają ich samodzielność uczenia się, inspirują je do wyrażania własnych myśli i przeżyć, rozbudzają ich ciekawość poznawczą oraz motywację do dalszej edukacji.

Edukacja w szkole podstawowej, wspomagając rozwój dziecka jako osoby i wprowadzając je w życie społeczne, ma na celu przede wszystkim:

- 1) prowadzić dziecko do nabywania i rozwijania umiejętności wypowiedzania się, czytania i pisania w języku ojczystym i w języku obcym, wykonywania elementarnych działań arytmetycznych, posługiwania się prostymi narzędziami i kształtowania nawyków społecznego współżycia,
- 2) rozwijać poznawcze możliwości uczniów, tak aby mogli oni przechodzić od dziecięcego do bardziej dojrzałego i uporządkowanego rozumienia świata,
- 3) rozwijać i przekształcać spontaniczną motywację poznawczą w motywację świadomą, przygotowywać do podejmowania zadań wymagających systematycznego i dłuższego wysiłku intelektualnego i fizycznego,
- 4) rozbudzać i rozwijać wrażliwość estetyczną i moralną dziecka oraz jego indywidualne zdolności twórcze,
- 5) umacniać wiarę dziecka we własne siły i w zdolność osiągnięcia wartościowych i trudnych celów,
- 6) rozwijać zdolność odróżniania świata rzeczywistego od wyobrażonego oraz postaci historycznych od fantastycznych,

- 7) kształtować potrzeby i umiejętności dbania o własne ciało, zdrowie i sprawność fizyczną; wyrabiać czujność wobec zagrożeń dla zdrowia fizycznego, psychicznego i duchowego, kształtować nawyki i umiejętności związane z bezpiecznym uczestnictwem w ruchu drogowym,
- 8) rozwijać umiejętności dziecka poznawania siebie oraz otoczenia rodzinnego, społecznego, kulturowego, technicznego i przyrodniczego dostępnego jego doświadczeniu,
- 9) wzmacniać poczucie tożsamości kulturowej, historycznej, etnicznej i narodowej,
- 10) stwarzać warunki do rozwoju wyobraźni i ekspresji werbalnej, plastycznej, muzycznej i ruchowej, zapewniać warunki do harmonijnego rozwoju fizycznego i psychicznego oraz zachowań prozdrowotnych,
- 11) zapewniać opiekę i wspomagać rozwój dziecka w przyjaznym, bezpiecznym i zdrowym środowisku w poczuciu więzi z rodziną,
- 12) uwzględniać indywidualne potrzeby dziecka i troszczyć się o zapewnienie mu równych szans,
- 13) stwarzać warunki do rozwijania samodzielności, obowiązkowości, podejmowania odpowiedzialności za siebie i najbliższe otoczenie,
- 14) stwarzać warunki do indywidualnego i grupowego działania na rzecz innych. W szkole podstawowej szczególnie ważne jest stwarzanie przyjaznej atmosfery i pomaganie dziecku w dobrym funkcjonowaniu w społeczności szkolnej.

I ETAP EDUKACYJNY

klasy I – III

KSZTAŁCENIE ZINTEGROWANE

Kształcenie na tym etapie jest łagodnym przejściem od wychowania przedszkolnego do edukacji prowadzonej w systemie szkolnym. Ma ono charakter zintegrowany.

Zajęcia edukacyjne prowadzi nauczyciel (nauczyciele) według ustalonego przez siebie planu, dostosowując czas zajęć i przerw do aktywności uczniów.

Nauczyciel (nauczyciele) układa zajęcia w taki sposób, aby zachować ciągłość nauczania i doskonalenia podstawowych umiejętności.

Wskazane jest takie organizowanie procesu dydaktyczno - wychowawczego, aby w każdym dniu wystąpiły zajęcia ruchowe, których łączny tygodniowy wymiar wynosi co najmniej 3

godziny. Wskazane jest również, aby w każdym tygodniu wystąpiły zajęcia z języka obcego nowożytnego, których łączny tygodniowy wymiar wynosi 2 godziny.

Nauka języka obcego nowożytnego rozpoczyna się od stopniowego rozwijania rozumienia ze słuchu i reagowania na język gestem lub słowem. Następnie wprowadzana jest sprawność mówienia przez powtarzanie pojedynczych zdań i zwrotów. Elementy czytania, a później pisania, wprowadzane są na poziomie wyrazu i zdania.

Cele edukacyjne

Wspomaganie wszechstronnego i harmonijnego rozwoju ucznia, w tym szczególnie:

1. umiejętności służących zdobywaniu wiedzy (czytania, pisania i liczenia),
2. przygotowania do nauki języków obcych na kolejnych etapach edukacyjnych,
3. umiejętności nawiązywania i utrzymywania poprawnych kontaktów z innymi dziećmi, dorosłymi, z osobami niepełnosprawnymi, przedstawicielami innej narodowości i rasy,
4. poczucia przynależności do społeczności szkolnej, środowiska lokalnego, regionu i kraju,
5. umiejętności działania w różnych sytuacjach szkolnych i pozaszkolnych,
6. nawyków i umiejętności związanych z bezpiecznym uczestnictwem w ruchu drogowym,
7. rozbudzania potrzeby kontaktu z przyrodą.

Zadania szkoły

- 1) Uświadamianie uczniom, że wspólnoty takie jak: rodzina, środowisko lokalne i ojczyzna stanowią wielką wartość w życiu każdego człowieka i że każdy ma wobec tych wspólnot obowiązki.
- 2) Uczenie zwyczajów, obyczajów i właściwych zachowań w środowisku rodzinnym, wobec kolegów szkolnych i nauczycieli.
- 3) Uświadamianie uczniom zwyczajów, obyczajów i zachowań właściwych dla przedstawicieli kultury obszaru nauczanego języka obcego.
- 4) Uczenie właściwych zachowań w sytuacjach zagrażających bezpieczeństwu uczniów, w tym właściwych zachowań w ruchu drogowym.
- 5) Uczenie właściwych zachowań w stosunku do zwierząt i otaczającej przyrody.
- 6) Rozpoznawanie poziomu sprawności warunkującego opanowanie przez uczniów podstawowych umiejętności: czytania, pisania i liczenia; odpowiednio do tego prowadzenie ćwiczeń usprawniających.
- 7) Rozpoznawanie poziomu sprawności warunkującego opanowanie przez uczniów podstawowych umiejętności: rozumienia ze słuchu, mówienia, czytania i pisania prostych zdań w języku obcym; odpowiednio do tego prowadzenie ćwiczeń usprawniających.

- 8) Zachęcanie uczniów do nauki języka obcego oraz rozwijanie świadomości językowej przez porównanie języka ojczystego i języków obcych.
- 9) Kształtowanie właściwych nawyków higienicznych.
- 10) Zapoznanie dzieci z polską i światową klasyczną literaturą dziecięcą, w tym z baśniami i legendami w języku obcym.

Treści nauczania

Edukacja na tym etapie obejmuje następujące treści nauczania i działania edukacyjne:

- 1) dom rodzinny - dziecko jako członek rodziny,
- 2) szkoła - dziecko jako uczeń, kolega, przyjaciel; normy postępowania związane z tymi rolami,
- 3) miejscowość, życie jej mieszkańców,
- 4) przyroda w otoczeniu dziecka,
- 5) ojczyzna- symbole i święta narodowe; baśnie i legendy narodowe,
- 6) obrazy z przeszłości (własnej rodziny, szkoły, miejscowości),
- 7) zabawy, zajęcia, przygody dzieci,
- 8) obrazy z życia dzieci w innych krajach, w szczególności w kraju nauczanego języka obcego,
- 9) wybrane wytwory kultury, sztuki, techniki,
- 10) rozmowy,
- 11) swobodne i spontaniczne wypowiedzi uczniów,
- 12) podstawowe zwroty w języku obcym związane z czynnościami dnia codziennego,
- 13) opowiadanie i opisywanie,
- 14) recytowanie wierszy i prozy,
- 15) zabawy i gry dramowe, teatralne,
- 16) uważne słuchanie wypowiedzi innych,
- 17) odbiór programów radiowych i telewizyjnych,
- 18) słuchanie baśni, opowiadań i legend, w tym z własnego regionu, jako inspiracji do słownego i pozasłownego wyrażania treści i przeżyć,
- 19) czytanie głośne sylab, wyrazów, zdań i tekstów,
- 20) czytanie ciche ze zrozumieniem,
- 21) różne źródła informacji i technologii informacyjnej, w tym korzystanie z czyteln i biblioteki szkolnej,

- 22) pisanie liter, łączenie liter w sylaby, pisanie wyrazów, zdań,
- 23) przepisywanie wyrazów, zdań, tekstów, powiązane z ich uzupełnianiem i przekształcaniem,
- 24) pisanie swobodnych tekstów, życzeń, zaproszeń, listów, opowiadań i opisów,
- 25) pisanie z wykorzystaniem elementarnych zasad pisowni,
- 26) liczenie (przeliczanie przedmiotów, niezależność liczby przedmiotów od sposobów ich przeliczania, porównywanie liczebności zbiorów), zapisywanie liczb w zakresie 1000, stopniowe rozszerzanie zakresu do 10 000,
- 27) działania na liczbach:
- a) dodawanie i odejmowanie pamięciowe w zakresie 100, mnożenie i dzielenie liczb w zakresie tabliczki mnożenia,
  - b) sprawdzanie wyniku odejmowania za pomocą dodawania i wyniku dzielenia za pomocą mnożenia,
- 28) mierzenie długości, szerokości, wysokości przedmiotów oraz ich odległości z Użyciem różnych jednostek i miarek; stosowanie jednostek: centymetr, metr (bez zamieniania jednostek w obliczeniach),
- 29) ważenie przedmiotów i odmierzanie płynów z Użyciem jednostek: dekagram, kilogram (Użycie pojęcia: pół kilograma), odmierzanie płynów za pomocą szklanki, butelki, garnka (Użycie pojęć: pół i ćwierć litra),
- 30) obliczenia pieniężne w zakresie 100 zł,
- 31) kalendarz:
- a) nazywanie dni tygodnia i miesięcy oraz znajomość ich kolejności,
  - b) odczytywanie i zapisywanie czasu w systemie 12- i 24-godzinnym,
  - c) stosowanie pojęć: minuta, godzina, pół godziny,
  - d) zapisywanie i porządkowanie chronologiczne dat (dni i miesiące),
  - e) odczytywanie i zapisywanie liczb rzymskich od I do XII,
  - f) wykonywanie prostych obliczeń kalendarzowych (w zakresie pełnych miesięcy) i zegarowych (w zakresie pełnych godzin),
- 32) mierzenie temperatury, odczytywanie wskazań termometru bez posługiwania się liczbami ujemnymi,
- 33) rozwiązywanie łatwych równań jednodziałaniowych z niewiadomą w postaci okienka (bez przenoszenia na drugą stronę),

- 34) rozwiązywanie zadań tekstowych wymagających wykonania jednego działania (w tym zadań na porównywanie różnicowe i zadań dotyczących ilości, ceny i wartości),
- 35) figury geometryczne:
- a) mierzenie długości odcinków i rysowanie za pomocą linijki odcinków o danej długości,
  - b) rozpoznawanie i nazywanie trójkąta, kwadratu, prostokąta i koła,
  - c) mierzenie długości boków (w pełnych centymetrach) i obliczanie obwodu trójkąta, kwadratu, prostokąta,
- 36) obserwowanie zjawisk i procesów przyrodniczych, mówienie o nich,
- 37) formy ochrony środowiska przyrodniczego w najbliższej okolicy,
- 38) poznanie własnego ciała,
- 39) dbałość o zdrowie, higiena własna i otoczenia,
- 40) podobieństwa i różnice między ludźmi, zrozumienie a tolerancja,
- 41) żywność i żywienie,
- 42) bezpieczeństwo w różnych miejscach i sytuacjach, zwłaszcza na drogach publicznych, rozpoznawanie zagrożeń i umiejętności zachowania się w przypadku zagrożenia,
- 43) poznawanie pracy w wybranych zawodach,
- 44) urządzenia techniczne powszechnego Użytku (bezpieczne Użytkowanie),
- 45) wykorzystanie materiałów (papier, drewno, tkanina, metal, tworzywa sztuczne, materiały przyrodnicze) w działalności manualnej,
- 46) organizacja pracy (planowanie, organizacja stanowiska, racjonalne wykorzystanie materiału i czasu),
- 47) działalność plastyczna uczniów w różnych materiałach, technikach i formach z wykorzystaniem tradycji regionalnych,
- 48) różnorodność dziedzictwa i poszukiwań w sferze kultury,
- 49) wielość środków komunikacji (język przestrzeni, koloru, ciała) oraz środków wyrazu plastycznego,
- 50) ekspresja i autoekspresja,
- 51) rozumienie, akceptacja i tolerancja dla innych wypowiedzi artystycznych,
- 52) kształtowanie otoczenia i form Użytkowych,
- 53) krajobraz kulturowy,
- 54) brzmienie głosów, instrumentów muzycznych, dźwięk, rytm, tempo,

- 55) śpiew, gra na instrumentach, ruch z muzyką,
- 56) percepcja elementów akustyki środowiska człowieka, muzyki i utworów muzycznych,
- 57) gry i zabawy ruchowe, ćwiczenia terenowe, wędrowki pieszne,
- 58) umiejętności ruchowe oraz ćwiczenia fizyczne korygujące postawę ciała,
- 59) przestrzeganie reguł w grach i zabawach ruchowych.

Lektura

H.Ch. Andersen – Baśnie (wybór); Władysław Bełza – Kto ty jesteś? Polak mały!; Jan Brzechwa – Akademia Pana Kleksa; Wanda Chotomska – Legendy polskie; Maria Konopnicka – O krasnoludkach i sierotce Marysi (fragmenty); Hugh Lofting – Doktor Dolittle i jego zwierzęta; Astrid Lindgren – Dzieci z Bullerbyn; Kornel Makuszyński – 120 przygód Koziołka Matołka (księga I); Alan Aleksander Milne – Kubuś Puchatek; ks. Jan Twardowski – Patyki i patyczki; Julian Tuwim - wiersze dla dzieci: Lokomotywa, Słoń Trąbalski; inne wybrane utwory klasycznej literatury dziecięcej polskiej i światowej.

W szkołach, które organizują naukę języka mniejszości narodowej lub etnicznej albo języka regionalnego – języka kaszubskiego, język ten jest nauczany w ramach nauczania zintegrowanego. Treści nauczania w klasach I-III powinny być czerpane z podobnych kręgów tematycznych, jakie zostały określone powyżej, z uwzględnieniem kultury danej mniejszości narodowej lub etnicznej albo społeczności posługującej się językiem regionalnym – językiem kaszubskim.

Zajęcia z języka obcego powinny zawierać treści nauczania obejmujące podstawowe słownictwo odnoszące się do zakresów tematycznych realizowanych w kształceniu zintegrowanym.

II ETAP EDUKACYJNY

klasy IV-VI

Począwszy od II etapu edukacyjnego wprowadza się przedmioty i następujące ścieżki edukacyjne o charakterze wychowawczo - dydaktycznym:

- 1) edukacja czytelnicza i medialna,
- 2) edukacja ekologiczna,
- 3) edukacja prozdrowotna,
- 4) wychowanie do życia w społeczeństwie:
  - a) wychowanie do życia w rodzinie,

- b) wychowanie regionalne - dziedzictwo kulturowe w regionie,
- c) wychowanie patriotyczne i obywatelskie.

Dyrektor szkoły zapewnia uwzględnienie problematyki ścieżek edukacyjnych w szkolnym zestawie programów nauczania. Realizację ścieżek edukacyjnych zapewniają nauczyciele wszystkich przedmiotów, którzy do własnego programu włączają odpowiednio treści danej ścieżki.

Częściowej realizacji tych treści można dokonać w czasie odrębnych, modułowych, kilkugodzinnych zajęć. Dotyczy to zwłaszcza ścieżki edukacyjnej „Wychowanie do życia w społeczeństwie”. Nauczyciele wszystkich przedmiotów eksponują treści związane z edukacją na rzecz bezpieczeństwa, zwłaszcza w ruchu drogowym.

PRZEDMIOTY

JĘZYK POLSKI

Człowiek zdobywa wiedzę przede wszystkim poprzez język. Nauczanie języka ojczystego tworzy fundament ogólnego rozwoju ucznia, jest pomocą w kształtowaniu osoby ucznia, stanowi główny punkt odniesienia całej edukacji szkolnej - wychowania i kształcenia.

Za rozwój języka w mowie i piśmie (w tym za zasób pojęć, ortografię i estetykę zapisu) odpowiedzialni są wszyscy nauczyciele niezależnie od posiadanej specjalności.

Cele edukacyjne

Wspomaganie umiejętności porozumiewania się uczniów i wprowadzanie ich w świat kultury, zwłaszcza przez:

- 1) kształcenie sprawności mówienia, słuchania, czytania i pisania w zróżnicowanych sytuacjach komunikacyjnych prywatnych i publicznych, a zwłaszcza ważnych dla życia w państwie demokratycznym i obywatelskim; rozwijanie zainteresowania uczniów językiem jako składnikiem dziedzictwa kulturowego,
- 2) ujawnianie zainteresowań, możliwości i potrzeb oraz językowych i czytelniczych umiejętności uczniów po to, aby wyznaczać stosowne dla nich cele, dobierać treści i materiały, projektować odpowiednie działania gwarantujące skuteczność edukacji,
- 3) rozbudzanie motywacji czytania i rozwijanie umiejętności odbioru dzieł literackich i innych tekstów kultury, także audiowizualnych, a przez nie przybliżanie rozumienia człowieka i świata; wprowadzanie w tradycję kultury narodowej i europejskiej,

- 4) uczenie istnienia w kulturze, przede wszystkim w jej wymiarze symbolicznym i aksjologicznym, tak by stawała się wewnętrzną i osobistą własnością dziecka.

Zadania szkoły

- 1) Wychowanie językowe i rozbudzanie wrażliwości estetycznej.
- 2) Motywowanie do poznawania literatury oraz różnorodnych tekstów kultury (w tym regionalnej) wzbogacających wiedzę ucznia o człowieka, życiu i świecie z perspektywy współczesności i z odniesieniem do przeszłości.
- 3) Doskonalenie kompetencji komunikacyjnej, to znaczy umiejętności mówienia, słuchania, czytania, pisania, odbioru różnorodnych tekstów kultury.
- 4) Tworzenie sytuacji, w których uczenie się języka następuje przez świadome i refleksyjne jego Używanie (bez nawarstwiania teoretycznej, abstrakcyjnej wiedzy o systemie językowym).
- 5) Pobudzanie postaw kreatywnych ucznia w procesie zdobywania umiejętności i gromadzenia wiedzy.
- 6) Integrowanie różnych doświadczeń kulturowych.

Treści nauczania

Treści nauczania powinny być podporządkowane funkcji wspierającej wypowiedzianie się, bez konieczności posługiwania się definicjami.

- 1) Pojęcia nadawcy i odbiorcy, sposoby rozpoznawania intencji wypowiedzi (pytam, odpowiadam, informuję, proszę).
- 2) Właściwości opowiadania, opisu, dialogu oraz prostych form Użytkowych.
- 3) Wypowiedzenia oznajmujące, pytające i rozkazujące, w tym zdania i równoważniki zdań.
- 4) Związki wyrazów w zdaniu, w tym rola podmiotu i orzeczenia.
- 5) Odmienne i nieodmienne części mowy oraz podstawowe kategorie fleksyjne.
- 6) Związki znaczeniowe między wyrazami.
- 7) Budowa słotwórcza wyrazów.
- 8) Rodzaje głosek.
- 9) Akcent wyrazowy, intonacja.
- 10) Pojęcia: fikcja literacka, świat przedstawiony, nadawca, odbiorca, podmiot mówiący, narracja, przenośnia, rytm.
- 11) Różnice między językiem potocznym a językiem literatury oraz językiem regionu.

12) Terminy: bohater, wątek, akcja, autor, narrator, epitet, porównanie, wyraz dźwiękonaśladowczy, rym, zwrotka, refren, baśń, opowiadanie, powieść, proza, poezja.

13) Terminy związane z przekazami ikonicznymi, radiem, telewizją, filmem, teatrem, prasą.

Osiągnięcia

1. Mówienie:

- 1) do rzeczywistych i wyobrażonych słuchaczy, z przejrzystością intencji, z uwzględnieniem różnorodnych sytuacji, ról i kontaktów międzyludzkich (oficjalnych i nieoficjalnych),
- 2) na temat otaczającej rzeczywistości, własnych zainteresowań, literatury, innych (niewerbalnych i mieszanych) tekstów kultury,
- 3) na temat zaobserwowanych zjawisk językowych (przy Użyciu elementarnej terminologii językoznawczej wprowadzanej zależnie od możliwości uczniów),
- 4) z precyzją znaczeniową, ze świadomością emocjonalnego nacechowania wypowiedzi oraz próbami ich oceny (zwłaszcza etycznej),
- 5) płynne, z poprawną i wyraźną artykulacją oraz dykcją, akcentowaniem, intonacją, pauzowaniem i tempem (w tym wygłaszanie tekstów z pamięci).

2. Słuchanie:

- 1) uważne i ze zrozumieniem,
- 2) rozmaitych wypowiedzi, w różnych celach i sytuacjach,
- 3) z rozróżnianiem mowy i tła akustycznego w przekazach audiowizualnych.

3. Czytanie:

- 1) głośne i wyraziste, z uwzględnieniem zasad kultury żywego słowa,
- 2) ciche ze zrozumieniem,
- 3) różnych rodzajów tekstów z uwzględnieniem celu (takiego jak: informacja, przeżycie, perswazja).

4. Pisanie:

- 1) tekstów kierowanych do różnych adresatów i w różnych celach,
- 2) w związku z potrzebami codziennej komunikacji, ekspresji własnych doznań, z literaturą i tekstami kultury wysokiej oraz masowej,
- 3) w różnych prostych formach,
- 4) z troską o kompozycję (plan, tytuł, akapit), sprawność stylistyczną oraz poprawność gramatyczną, interpunkcyjną i ortograficzną, a także estetykę tekstu.

5. Odbiór tekstów kultury:

- 1) z dążnością do odkrywania ich dosłownego, przerośnego i symbolicznego sensu,

- 2) z uwzględnieniem obserwacji swoistości ich tworzywa,
- 3) ze wskazywaniem na różne elementy świata przedstawionego,
- 4) z odróżnianiem fikcji artystycznej od rzeczywistości,
- 5) z refleksją nad wartościami i zasadami etycznymi, w tym zwłaszcza dylematami natury etycznej przeżywanymi przez bohaterów,
- 6) z próbami określania funkcji różnych elementów tekstu przy Użyciu odpowiedniej terminologii (wprowadzanej zależnie od możliwości uczniów),
- 7) z wykorzystaniem różnych kontekstów,
- 8) z uwzględnieniem odrębności regionalnej i etnicznej.

Lektura

1. Carlo Collodi – Pinokio; Wiktor Gomułicki – Wspomnienia niebieskiego mundurka; Irena Jurgielewiczowa – Ten obcy; Rudyard Kipling – Księga Dżungli; Józef Ignacy Kraszewski – Stara Baśń; C.S. Lewis - Opowieści z Narnii, cz. I: Lew, Czarownica i stara szafa; Kornel Makuszyński – Szatan z siódmej klasy; Lucy Maud Montgomery - Ania z Zielonego Wzgórza; Edmund Niziurski – Sposób na Alcibiadesa; Henryk Sienkiewicz - W pustyni i w puszczy; Alfred Szklarski – Tomek w krainie kangurów; ks. Jan Twardowski - Zeszyt w kratkę; Mark Twain – Przygody Tomka Sawyera; Juliusz Verne – W 80 dni dookoła świata; Stanisław Lem – Bajki robotów.

2. Baśnie, legendy, opowiadania i utwory poetyckie pochodzące z regionu.

3. Inne teksty reprezentatywne dla źródeł kultury europejskiej.

4. Wybrane przez uczniów i nauczyciela stosownie do możliwości i potrzeb uczniów:

1) utwory prozatorskie i poetyckie wprowadzające w polską tradycję i współczesność literacką,

2) teksty reprezentatywne dla różnych rodzajów, gatunków i form artystycznego wyrazu, ze szczególnym uwzględnieniem utworów epickich, w tym odmian prozy fabularnej, literatury science fiction.

5. Teksty Użytkowe, publicystyczne, popularnonaukowe, przedstawienia teatralne, filmy, słuchowiska radiowe, programy telewizyjne.

HISTORIA I SPOŁECZEŃSTWO

Cele edukacyjne

1. Zainteresowanie przeszłością.
2. Rozwijanie poczucia przynależności do grupy rodzinnej, społeczności lokalnej, grupy etnicznej, narodu, państwa, społeczności europejskiej i światowej.
3. Świadoma postawa patriotyczna i obywatelska motywująca do odpowiedzialnego uczestnictwa w życiu społecznym i publicznym. Kształtowanie szacunku do własnego państwa.
4. Poznawanie wartości, stanowiących istotny motyw działalności indywidualnej i publicznej w Polsce, w Europie i w świecie.

Zadania szkoły

1. Dostarczanie wiedzy na temat najważniejszych wydarzeń i najwybitniejszych postaci z dziejów Polski (w tym regionu) oraz Europy i świata.
2. Zapoznanie z symbolami narodowymi, państwowymi i religijnymi; wyjaśnienie ich znaczenia oraz kształtowanie szacunku wobec nich. Rozwijanie postawy patriotycznej.
3. Kształtowanie wyobraźni historycznej.
4. Zapoznanie z elementarnymi pojęciami historycznymi.
5. Rozbudzanie zainteresowań przeszłością własną, swojej rodziny i narodu oraz korzeniami i rozwojem rodzimej kultury.

Treści nauczania

1. Ja. Kim jestem - co lubię, co potrafię, co jest dla mnie ważne. Godność moja i innych.
2. Ja i inni. Moja postawa wobec innych. Koleżeństwo, przyjaźń, miłość. Prawa moje i prawa innych. Stosunek do środowiska przyrodniczego i kulturowego.
3. Ja i inni. Wolność osobista a przewidywanie konsekwencji własnych zachowań, odpowiedzialność i obowiązki. Wzorce osobowe - wybrane postacie historyczne i współczesne.
4. Wartości: prawda, dobro, piękno, wolność i sprawiedliwość w otaczającym świecie.
5. Mój dom, moja rodzina i sąsiedztwo. Elementy historii rodzinnej, regionalnej oraz życia codziennego w Polsce i w różnych krajach i epokach.
6. Społeczeństwo. Prawa i obowiązki obywatelskie. Postawy prospołeczne i aspołeczne. Przykłady różnych systemów społecznych w świecie współczesnym i w przeszłości.

7. Praca. Jej znaczenie w życiu indywidualnym i zbiorowym. Organizacja pracy i jej efekty w różnych epokach i współcześnie.
8. Zróżnicowanie regionalne Polski efektem warunków przyrodniczych i działalności człowieka, zasoby środowiska przyrodniczego, ich ochrona i wykorzystanie.
9. Zagospodarowanie terenu w miejscu zamieszkania ucznia, uwarunkowania życia ludzi danego obszaru od czynników przyrodniczych i pozaprzyrodniczych, krajobraz najbliższej okolicy.
10. Moja ojczyzna. Wydarzenia i osoby o zasadniczym znaczeniu dla losów narodu i państwa polskiego (chrzest Polski, zjazd Gnieźnieński i koronacja Chrobrego, Władysław Łokietek i Kazimierz Wielki, bitwa pod Grunwaldem, unia polsko-litewska, królowa Jadwiga i Jagiełło, Stefan Batory, potop szwedzki, Jan Sobieski, konstytucja 3 maja, rozbiory, formy walki o niepodległość Polski, I wojna światowa, odzyskanie niepodległości, wojna polsko-sowiecka, Józef Piłsudski i Roman Dmowski, II wojna światowa, okupacja i walka o niepodległość).
11. Najważniejsze elementy polskiego dziedzictwa kulturowego.
12. Moja ojczyzna Polska - położenie, obszar, granice, sąsiedzi, ludność, podział administracyjny.
13. Mój krąg cywilizacyjno-kulturowy. Wybrane zagadnienia z kręgu kultury antycznej oraz dziejów Europy. Śródziemnomorskie korzenie wybranych elementów kultury polskiej.
14. Polska w Europie - kierunki współpracy, procesy integracji z Unią Europejską; wspólne wartości europejskie: poszanowanie praw człowieka, demokracja, wolność gospodarcza.
15. Symbole i święta narodowe, państwowe i religijne; symbole wybranych państw i instytucji międzynarodowych.

Osiągnięcia

1. Integrowanie wiedzy historycznej uzyskanej z różnych źródeł.
2. Ujmowanie treści historycznych w związkach przyczynowo-skutkowych.
3. Ocenianie faktów i wydarzeń z przeszłości; porównywanie zasad i wartości obowiązujących w przeszłości z obecnie obowiązującymi zasadami i wartościami kształtującymi życie społeczne.
4. Tworzenie opowiadania opartego na treściach historycznych, z obrazowym ujmowaniem epizodów, postaci i scenek historycznych.
5. Umieszczanie wydarzeń w przedziałach czasowych, obliczanie upływu czasu między wydarzeniami.

6. Rysowanie drzewa genealogicznego.
7. Poszukiwanie swojego miejsca w świecie, świadome korzystanie z przysługujących praw oraz wypełnianie obowiązków.
8. Umiejętność krytycznej oceny wydarzeń historycznych i współczesnych.
9. Rozumienie i stosowanie przyjętych norm współżycia w najbliższym otoczeniu. Indywidualne i grupowe działanie w najbliższym otoczeniu społecznym i na forum szkoły.
10. Samodzielna ocena zachowań swoich i innych, a także przewidywanie ich konsekwencji.
11. Dokonywanie świadomej samoidentyfikacji kulturowej, narodowej, etnicznej, regionalnej i państwowej; formułowanie uzasadnień własnych postaw i poglądów.
12. Wyrażanie własnego zdania i słuchanie zdania innych.
13. Dostrzeganie związków teraźniejszości z przeszłością oraz ciągłości rozwoju kulturalnego i cywilizacyjnego.
14. Odczytywanie i opis różnorodnych źródeł informacji historycznej i ich ilustracyjne wykorzystywanie przy rekonstrukcji przeszłości.
15. Lokalizowanie czasowo-przestrzenne wydarzeń z wykorzystaniem osi czasu, planu, mapy, wykresów i tabel.
16. Wyciąganie wniosków z porównywania dwóch i więcej prostych informacji dotyczących wydarzeń i postaci historycznych.
17. Poszukiwanie potrzebnych informacji w różnorodnych źródłach oraz rozwijanie umiejętności ich selekcionowania, porządkowania i przechowywania.
18. Ukierunkowana, bezpośrednia obserwacja elementów środowiska geograficznego i społecznego.
19. Formułowanie pytań, problemów dotyczących zjawisk zachodzących w środowisku lokalnym, regionalnym i poszukiwanie ich rozwiązań z wykorzystaniem dostępnych źródeł informacji.

JĘZYK OBCY

Cele edukacyjne

Opanowanie znajomości języka na poziomie zapewniającym minimum komunikacji językowej.

Zadania szkoły

1. Rozwijanie w uczniach poczucia własnej wartości oraz wiary we własne możliwości językowe, w szczególności przez pozytywną informację zwrotną dotyczącą ich indywidualnych umiejętności językowych.
2. Stopniowe przygotowywanie ucznia do samodzielności w procesie uczenia się języka obcego.
3. Rozwijanie w uczniach postawy ciekawości, otwartości i tolerancji wobec innych kultur.

Treści nauczania

1. Podstawowe struktury gramatyczne umożliwiające formułowanie wypowiedzi w odniesieniu do teraźniejszości, przeszłości i przyszłości oraz do relacji przestrzennych.
2. Podstawowe funkcje językowe umożliwiające posługiwanie się językiem w prostych, nieformalnych sytuacjach dnia codziennego.
3. Zasady wymowy i ortografii.
4. Podstawowe wiadomości o obszarze nauczanego języka.
5. Wprowadzenie do pracy ze słownikiem dwujęzycznym oraz stosownymi materiałami uzupełniającymi.
6. Proste projekty zespołowe.

Osiągnięcia

1. Sprawność rozumienia ze słuchu:
  - 1) ogólnego sensu prostych sytuacji komunikacyjnych, w tym intencji rozmówcy,
  - 2) instrukcji nauczyciela,
  - 3) ogólnego sensu oraz wyszukiwanie informacji szczegółowych w nieskomplikowanych wypowiedziach i dialogach.
2. Sprawność mówienia:
  - 1) zadawanie prostych pytań oraz udzielanie odpowiedzi,
  - 2) zdobywanie i udzielanie informacji w typowych sytuacjach dnia codziennego,
  - 3) formułowanie krótkiej wypowiedzi o sobie, rodzinie, najbliższym otoczeniu, swoich przekonaniach i wartościach wraz z ich prostym uzasadnieniem,
  - 4) inicjowanie i podtrzymywanie prostej rozmowy dotyczącej typowych sytuacji dnia codziennego,
  - 5) opanowanie poprawnej wymowy w zakresie poznanego materiału językowego.
3. Sprawność czytania:
  - 1) rozumienie powszechnie spotykanych dokumentów, takich jak: menu, rozkład jazdy, ogłoszenia, reklamy, listy i instrukcje,

- 2) wyszukiwanie konkretnych informacji w prostych tekstach,
- 3) rozumienie ogólnego sensu prostych, adaptowanych tekstów.
4. Sprawność pisania:
  - 1) dostrzeganie różnic między fonetyczną a graficzną formą wyrazu oraz umiejętność poprawnego zapisu większości słów znanych ze słuchu,
  - 2) napisanie krótkiego listu o sobie i swoich zainteresowaniach, przekazanie prostej informacji.
5. Inne umiejętności - korzystanie ze szkolnego słownika dwujęzycznego.

MATEMATYKA

Cele edukacyjne

1. Przystwojenie podstawowych pojęć i umiejętności matematycznych znajdujących zastosowanie w najprostszych sytuacjach praktycznych, w szczególności opanowanie:
  - 1) sprawnego wykonywania obliczeń na liczbach naturalnych, ułamkach zwykłych i dziesiętnych,
  - 2) umiejętności rozwiązywania zadań prowadzących do obliczeń arytmetycznych, użycia wzoru lub rozwiązania łatwego równania pierwszego stopnia z jedną niewiadomą,
  - 3) umiejętności wykorzystywania najprostszych pojęć geometrii w sytuacjach praktycznych; rozwój wyobraźni przestrzennej,
  - 4) wprowadzenie do gromadzenia danych, ich porządkowania i tworzenia ich najprostszych reprezentacji.
2. Wyrobienie nawyku obserwacji, eksperymentowania, samodzielnego poszukiwania i zdobywania informacji.

Zadania szkoły

1. Zapewnienie kształcenia promującego samodzielne, krytyczne i twórcze myślenie; ograniczenie do minimum działań schematycznych i odtwórczych.
2. Zapewnienie każdemu uczniowi warunków do rozwoju zdolności matematycznych na miarę jego możliwości poznawczych.
3. Przygotowanie uczniów do samodzielnego zdobywania wiedzy na dalszych etapach edukacji.
4. Wdrożenie uczniów do korzystania z nowoczesnych narzędzi (kalkulatory, komputery) i źródeł informacji (podręczniki, atlasy, encyklopedie).

Treści nauczania

1. Liczby naturalne:

- 1) liczby naturalne w dziesiętkowym układzie pozycyjnym,
- 2) porównywanie liczb naturalnych; znaki $<$, $=$, $>$,
- 3) dodawanie, odejmowanie, mnożenie i dzielenie liczb naturalnych, kwadraty i sześciany liczb naturalnych,
- 4) reguły dotyczące kolejności wykonywania działań,
- 5) dzielenie z resztą liczb naturalnych,
- 6) podzielność liczb naturalnych; liczby pierwsze i złożone,
- 7) cechy podzielności przez 2, 3, 5, 9, 10, 100,
- 8) porównywanie różnicowe i ilorazowe liczb naturalnych,
- 9) rozwiązywanie zadań tekstowych prowadzących do obliczeń na liczbach naturalnych, 10) zapis liczb w systemie rzymskim.

2. Liczby całkowite:

- 1) liczby całkowite ujemne; liczby całkowite na osi liczbowej,
- 2) porównywanie liczb całkowitych,
- 3) działania na liczbach całkowitych,
- 4) rozwiązywanie zadań tekstowych prowadzących do obliczeń na liczbach całkowitych.

3. Ułamki zwykłe:

- 1) podział całości na równe części (zginanie, składanie, rozcinanie),
- 2) ułamek jako iloraz liczb całkowitych; skracanie i rozszerzanie ułamków,
- 3) zamiana liczby mieszanej na ułamek zwykły i odwrotnie,
- 4) sprowadzanie ułamków do wspólnego mianownika,
- 5) porównywanie ułamków; ułamki na osi liczbowej,
- 6) działania na ułamkach.

4. Ułamki dziesiętne:

- 1) zapis liczby w postaci ułamka dziesiętnego; zapis ułamka dziesiętnego w postaci ułamka zwykłego,
- 2) wyrażenia dwumianowane i ich postać dziesiętna,
- 3) ułamki dziesiętne na osi liczbowej; porównywanie ułamków dziesiętnych,
- 4) działania na ułamkach dziesiętnych,
- 5) zaokrąglanie ułamków dziesiętnych; obliczenia z Użyciem kalkulatora,

6) rozwiązywanie zadań tekstowych umieszczonych w praktycznym kontekście, w szczególności zadań typu droga – prędkość - czas.

5. Wzory i równania:

- 1) oznaczenia literowe wielkości liczbowych; Użycie wzorów w sytuacjach praktycznych,
- 2) proste równania pierwszego stopnia z jedną niewiadomą,
- 3) rozwiązywanie zadań dotyczących sytuacji praktycznych, prowadzących do równań pierwszego stopnia z jedną niewiadomą.

6. Elementy statystyki opisowej:

- 1) gromadzenie i porządkowanie danych,
- 2) przedstawianie graficzne danych.

7. Figury płaskie:

- 1) punkt, prosta, półprosta, odcinek,
- 2) proste prostopadłe; proste równoległe,
- 3) pomiar długości; zamiana jednostek długości: metr, centymetr, milimetr, kilometr,
- 4) kąt; porównywanie kątów; mierzenie kątów,
- 5) kąty wierzchołkowe; kąty przyległe,
- 6) trójkąt; nierówność trójkąta (dla długości boków),
- 7) konstruowanie i klasyfikacja trójkątów,
- 8) suma kątów w trójkącie,
- 9) czworokąty: trapezy, równoległoboki, prostokąty, kwadraty, romby,
- 10) przykłady wielokątów; obliczanie obwodu wielokąta,
- 11) pole kwadratu, prostokąta, równoległoboku, trójkąta, trapezu; obliczanie pól w sytuacjach praktycznych,
- 12) koło i okrąg; cięciwa, średnica, promień,
- 13) skala i plan.

8. Bryły:

- 1) graniastosłupy proste i ostrosłupy; ich siatki i modele,
- 2) walce, stożki, kule – rozpoznawanie w sytuacjach praktycznych,
- 3) pole powierzchni i objętość prostopadłościanu; Użycie jednostek objętości i pojemności.

Osiągnięcia

1. Uzyskanie sprawności w wykonywaniu obliczeń na liczbach naturalnych, ułamkach zwykłych i dziesiętnych, także za pomocą kalkulatora.

2. Mierzenie i obliczanie długości, kąta, pola, objętości, czasu, wagi w sytuacjach praktycznych.
3. Posługiwanie się planem i mapą.
4. Rozwiązywanie zadań dotyczących sytuacji praktycznych, prowadzących do obliczeń arytmetycznych, zastosowania wzoru lub rozwiązania łatwego równania pierwszego stopnia z jedną niewiadomą.
5. Odczytywanie informacji z prostych wykresów i diagramów.

PRZYRODA

Cele edukacyjne

1. Zainteresowanie światem, jego różnorodnością, bogactwem i pięknem.
2. Rozumienie zależności istniejących w środowisku przyrodniczym.
3. Zdobywanie umiejętności obserwacji zjawisk przyrodniczych i dokonywania ich opisu.
4. Poznanie współzależności człowieka i środowiska.
5. Poznanie zachowań sprzyjających bezpieczeństwu ludzi i przyrody.
6. WYROBIECIE poczucia odpowiedzialności za środowisko.

Zadania szkoły

1. Dostarczanie wiedzy na temat człowieka, udzielanie uczniowi pomocy w rozumieniu samego siebie.
2. Przekazywanie wiedzy na temat budowy i złożoności świata Ożywionego i nieożywionego oraz warunków życia.
3. Umożliwianie prowadzenia obserwacji środowiska w najbliższej okolicy oraz poznawanych regionach.
4. Przeprowadzanie ćwiczeń kształtujących umiejętność orientowania się w terenie i na mapie.
5. Umożliwianie prowadzenia obserwacji zjawisk przyrodniczych, wykonywania prostych eksperymentów i interpretowania ich wyników.
6. Pobudzanie wrażliwości uczniów na piękno świata i wartość życia.
7. Kształtowanie postawy szacunku do zwierząt i przyrody oraz odpowiedzialności za ich stan.

Treści nauczania

1. Wspólne cechy budowy i czynności organizmów.

2. Złożoność świata żywego, znaczenie różnych sposobów jego porządkowania.
3. Przykłady różnorodności roślin, grzybów i zwierząt oraz środowisk ich życia.
4. Opis miejsca zamieszkania (formy terenu, skały, wody, gleba, roślinność).
5. Warunki życia ludzi w najbliższym otoczeniu.
6. Orientacja w terenie, szkic, plan, mapa.
7. Krajobraz najbliższej okolicy - obserwacje i opisy:
  - 1) składniki naturalnego krajobrazu,
  - 2) sposoby zagospodarowania obszaru,
  - 3) ludzie i kultura,
  - 4) zależność życia ludzi od czynników przyrodniczych i pozaprzyrodniczych.
8. Krajobrazy nizinne, wyżynne i górskie:
  - 1) środowisko i jego zagospodarowanie (na przykładzie wybranych krajobrazów Polski),
  - 2) krajobrazy naturalne i przekształcone przez człowieka,
  - 3) przykłady pozytywnego i negatywnego zagospodarowania przestrzeni,
  - 4) krainy Polski.
9. Wybrane krajobrazy świata:
  - 1) lądy i kontynenty,
  - 2) oceany.
10. Pogoda i klimat, obserwacje meteorologiczne.
11. Właściwości różnych substancji i ich zastosowanie:
  - 1) metale i niemetale; masa, przewodnictwo cieplne i elektryczne,
  - 2) mieszaniny jednorodne i niejednorodne,
  - 3) woda i roztwory wodne; rozpuszczanie i krystalizacja,
  - 4) właściwości materii o różnych stanach skupienia (w szczególności rozszerzalność temperaturowa, sprężystość, kruchość, ciśnienie),
  - 5) przemiany chemiczne znane z życia codziennego (w szczególności spalanie, korozja, ścinanie białka).
12. Kinetyczno - molekularny model budowy materii; rozmiary cząsteczek, oddziaływania międzycząsteczkowe.
13. Podstawowe zjawiska fizyczne i ich zastosowanie:
  - 1) mechaniczne,
  - 2) elektryczne i magnetyczne,
  - 3) optyczne i akustyczne.

14. Czynności życiowe człowieka, etapy rozwoju człowieka ze szczególnym uwzględnieniem dojrzewania biologicznego, zasady higieny.
15. Znaczenie wybranych gatunków roślin, grzybów i zwierząt dla człowieka.
16. Bakterie i wirusy - zagrożenia i korzyści dla człowieka.
17. Substancje szkodliwe dla organizmów żywych i ich oddziaływanie na środowisko przyrodnicze.
18. Wpływ człowieka na środowisko przyrodnicze.
19. Wpływ środowiska na zdrowie człowieka:
  - 1) substancje szkodliwe i ich wpływ na organizm człowieka,
  - 2) rola wody, powietrza, gleby, ich odtwarzalność, czystość i skażenie.
20. Ziemia w Układzie Słonecznym, obserwacje astronomiczne.
21. Podróże i odkrycia geograficzne.

Osiągnięcia

Całościowe postrzeganie rzeczywistości przyrodniczej.

Obserwowanie przyrodniczych składników środowiska i ich opis.

Gromadzenie i integrowanie wiedzy koniecznej do opisywania zjawisk przyrody.

Rozpoznawanie stanów fizjologicznych organizmu człowieka. Dbalność o zdrowie przez stosowanie zasad higieny i korzystanie z różnych form rekreacji.

Dostrzeganie walorów przyrodniczych najbliższego regionu, znajomość prawnie chronionych obiektów i obszarów przyrodniczych. Rozpoznawanie, z wykorzystaniem atlasów i prostych kluczy, pospolitych gatunków roślin i zwierząt.

Dostrzeganie zależności między czynnikami środowiska przyrodniczego i kulturowego.

Wyjaśnianie zjawisk fizycznych i astronomicznych.

Obserwowanie i identyfikowanie różnorodnych substancji i procesów chemicznych w najbliższym otoczeniu.

Właściwe korzystanie z dostępnych produktów chemicznych.

Dostrzeganie wpływu działalności człowieka na środowisko przyrodnicze.

Orientowanie się w terenie.

Czytanie i interpretowanie map, wykresów, tabel.

Rozwiązywanie prostych zadań problemowych dotyczących miejsca zamieszkania i okolicy.

Dostrzeganie kulturowych walorów najbliższego regionu.

MUZYKA

Cele edukacyjne

Pobudzanie wszechstronnego rozwoju uczniów, a w szczególności:

rozbudzanie twórczej postawy wobec siebie i świata,

rozwijanie ogólnej wrażliwości dziecka,

rozwijanie muzykalności, wrażliwości muzycznej,

rozwijanie umiejętności refleksyjnego słuchania,

rozwijanie zainteresowań i zamiłowań muzycznych.

Wyposażenie uczniów w podstawowe umiejętności muzyczne.

Wprowadzenie uczniów do aktywnego uczestnictwa w kulturze.

Wpływanie przez sztukę na obyczaje i kulturę uczniów oraz atmosferę szkolną.

Zadania szkoły

1. Tworzenie sytuacji dających możliwość przeżyć wewnętrznych, bezinteresownego działania, procesu twórczego - wysiłku i radości towarzyszących twórczej aktywności.
2. Umożliwienie kontaktu z wielkimi dziełami sztuki.
3. Kształtowanie postaw.

Treści nauczania

1. Nauka śpiewania w wykonaniu indywidualnym i zbiorowym.
2. Muzykowanie na instrumentach.
3. Działania muzyczno - ruchowe.
4. Słuchanie muzyki.
5. Obserwacja i tworzenie świata dźwięku.
6. Pojęcia muzyczne niezbędne do prowadzenia rozmów o muzyce.
7. różnorodność muzyki ojczystej, w tym regionalnej, oraz muzyki innych narodów i regionów świata.
8. Wartości muzyki klasycznej, rozrywkowej i ludowej.

Osiągnięcia

1. Śpiewanie indywidualne i w grupie.
2. Umiejętność słuchania muzyki.
3. Znajomość najważniejszych pieśni narodowych.

PLASTYKA

Cele edukacyjne

1. Pobudzanie wszechstronnego rozwoju uczniów, a w szczególności:
  - 1) rozbudzanie twórczej postawy wobec siebie i świata,
  - 2) rozwijanie ogólnej wrażliwości dziecka,
  - 3) rozwijanie wrażliwości plastycznej,
  - 4) rozwijanie umiejętności refleksyjnego patrzenia,
  - 5) rozwijanie zainteresowań i zamiłowań plastycznych.
2. Wyposażenie uczniów w podstawowe umiejętności plastyczne.
3. Wprowadzenie uczniów do aktywnego uczestnictwa w kulturze.
4. Wpływanie przez sztukę na obyczaje i kulturę uczniów oraz atmosferę szkolną.

Zadania szkoły

1. Tworzenie sytuacji dających możliwość przeżyć wewnętrznych, bezinteresownego
2. działania, procesu twórczego - wysiłku i radości towarzyszących twórczej aktywności.
3. Umożliwienie kontaktu z wielkimi dziełami sztuki.
4. Kształtowanie postaw.

Treści nauczania

1. Kontakt z dziełami sztuki plastycznej - pomniki, galerie, muzea.
2. Środki wyrazu plastycznego i działania plastyczne w różnych materiałach, technikach i formach.
3. Sztuka ludowa i zdobnictwo charakterystyczne dla danego regionu.
4. Różnorodne sposoby komunikowania (komunikacja pozawerbalna - język przestrzeni, koloru, ciała).
5. Krajobraz kulturowy.
6. Kształtowanie otoczenia i form Użytkowych (racjonalność, funkcjonalność, estetyka).

Osiągnięcia

1. Posługiwanie się prostymi technikami plastycznymi.
2. Dbanie o estetyczny wygląd własny i otoczenia.

TECHNIKA

Cele edukacyjne

1. Osiągnięcie elementarnej orientacji i kultury ogólnotechnicznej.
2. Rozwijanie zdolności, zainteresowań i umiejętności związanych z bezpiecznym poruszaniem się po drogach publicznych.

Zadania szkoły

1. Doprowadzenie ucznia do poznania i oceniania swoich cech, możliwości i predyspozycji technicznych.
2. Organizowanie wielostronnej aktywności technicznej ucznia.
3. Tworzenie warunków do kształtowania kultury i bezpiecznego postępowania w środowisku technicznym.
4. Umożliwienie zdobycia karty rowerowej od 10 roku życia.

Treści nauczania

Analiza środowiska ucznia z punktu widzenia technicznego (dom, mieszkanie, miejsce pracy i zabawy, miasto, wieś).

Teksty, dokumentacje techniczne oraz kalkulacje ekonomiczne (pojęcia, symbole, znaki i rysunki); normalizacja w technice i w życiu codziennym.

Różnorodne materiały, ich cechy i zastosowania; zależność właściwości materiałów od surowców i sposobu wytwarzania.

Prace wytwórcze z różnych materiałów – planowanie, wykonanie, ocena.

Technologie; podstawowe narzędzia, przyrządy pomiarowe stosowane w środowisku ucznia; technologie ekologiczne w środowisku ucznia.

Maszyny i instalacje (urządzenia gospodarstwa domowego); bezpieczne, ekonomiczne i ekologiczne postępowanie uczniów w środowisku technicznym.

Bezpieczne poruszanie się uczniów w ruchu drogowym jako pieszych, pasażerów i rowerzystów.

Osiągnięcia

1. Racjonalne i bezpieczne postępowanie w środowisku technicznym.
2. Ocenianie swoich umiejętności, nawyków, zainteresowań i zdolności technicznych.
3. Opisywanie i wartościowanie wytworów i działań technicznych (za pomocą obrazów, rysunków, symboli i tekstów; wykorzystywanie technologii informacyjnej) z różnych punktów widzenia (ekologicznego, ekonomicznego, estetycznego).

4. Opracowywanie pomysłów technicznych w formie dokumentacji technicznej (z wykorzystaniem eksperymentowania, modelowania technicznego oraz technologii informacyjnej; dokonywanie podstawowych pomiarów).
5. Planowanie i wykonywanie zadań technicznych indywidualnie i zespołowo; organizowanie miejsca pracy.
6. Bezpieczne posługiwanie się narzędziami oraz urządzeniami gospodarstwa domowego; czytanie ze zrozumieniem różnych instrukcji technicznych.
7. Korzystanie z dróg zgodnie z obowiązującymi zasadami. Stosowanie elementów podnoszących bezpieczeństwo w ruchu drogowym pasażerów, pieszych i rowerzystów. Dbanie o prawidłowy stan techniczny roweru z uwzględnieniem elementów obowiązkowego wyposażenia.

INFORMATYKA

Cele edukacyjne

Nauczenie podstawowych zasad posługiwania się komputerem i technologią informacyjną.

Zadania szkoły

1. Umożliwienie uczniom dostępu do komputera.
2. Przygotowanie uczniów do posługiwania się komputerem i technologią informacyjną.
3. Uwrażliwienie uczniów na zagrożenia wychowawcze związane z niewłaściwym korzystaniem z komputerów i ich oprogramowania (w szczególności z gier).

Treści nauczania

1. Zasady bezpiecznego posługiwania się komputerem.
2. Komputer jako źródło wiedzy i komunikowania się. Zastosowania komputera w życiu codziennym.
3. Opracowywanie za pomocą komputera prostych tekstów, rysunków i motywów.
4. Korzystanie z elementarnych zastosowań komputerów do wzbogacania własnego uczenia się i poznawania różnych dziedzin wiedzy.
5. Poznawanie zastosowań komputerów i opartych na technice komputerowej urządzeń spotykanych przez ucznia w miejscach publicznych.

Osiągnięcia

Posługiwanie się komputerem w przystosowanym dla ucznia środowisku sprzętowym i programistycznym.

Opracowywanie za pomocą komputera prostych tekstów, rysunków, motywów.

Korzystanie z różnorodnych źródeł i sposobów zdobywania informacji oraz jej przedstawiania i wykorzystania.

Stosowanie komputerów do wzbogacania własnego uczenia się i poznawania różnych dziedzin.

WYCHOWANIE FIZYCZNE

Cele edukacyjne

1. Wspomaganie harmonijnego rozwoju psychofizycznego uczniów.
2. Rozwijanie i doskonalenie sprawności ruchowej i tężyzny fizycznej uczniów.
3. Rozwijanie poczucia odpowiedzialności za zdrowie własne i innych.

Zadania szkoły

1. Stymulowanie i Umożliwianie uczniom podejmowania aktywności ruchowej i wyrażania własnych przeżyć w zabawach, grach, tańcach.
2. Tworzenie warunków do doskonalenia sprawności i kondycji fizycznej.
3. Zapoznavanie uczniów z podstawowymi formami rekreacji, turystyki oraz z podstawowymi zasadami uprawiania wybranych przez uczniów dyscyplin sportowych.
4. Dokonywanie oceny postawy ciała i poziomu sprawności ucznia wraz z monitorowaniem rozwoju psychomotorycznego.

Treści nauczania

1. Ćwiczenia kształtujące postawę ciała oraz stymulujące rozwój układów: ruchowego, oddechowego, krążeniowego, nerwowego.
2. Formy ruchu stwarzające możliwości doskonalenia koordynacji wzrokowo-ruchowej oraz wzmocnienia kondycji fizycznej.
3. Ćwiczenia zwinnościowo-akrobatyczne oraz skoki.
4. Podstawowe elementy techniki i taktyki gier zespołowych, konkurencji lekkoatletycznych, gier rekreacyjnych, tańców, pływania oraz wybranych sportów zimowych.
5. Ćwiczenia i zabawy według inwencji uczniów uwzględniające zasady współdziałania, respektowania przepisów, zasad i ustaleń.
6. Przepisy i zasady organizacji zajęć ruchowych uwzględniające troskę o zdrowie.
7. Badanie i ocena rozwoju oraz sprawności funkcjonowania organizmu.
8. Zasady sportowego współzawodnictwa.

9. Propozycje spędzania czasu wolnego z wykorzystaniem gier, zabaw, form turystycznych i sportowych.

Osiągnięcia

Organizowanie i uczestniczenie w rekreacji, turystyce, zawodach sportowych z przestrzeganiem obowiązujących zasad (zasada czystej gry w sporcie).

JĘZYK MNIEJSZOŚCI NARODOWEJ LUB ETNICZNEJ ORAZ JĘZYK REGIONALNY – JĘZYK KASZUBSKI

Przedmiot jest realizowany w szkołach (oddziałach) z nauczaniem języka mniejszości narodowych lub etnicznych albo społeczności posługującej się językiem regionalnym – językiem kaszubskim, zgodnie z odrębnymi przepisami.

Cele edukacyjne

Wspomaganie umiejętności komunikowania się uczniów i wprowadzenie ich w świat kultury, zwłaszcza poprzez:

kształcenie sprawności mówienia, słuchania, czytania, pisania w zróżnicowanych sytuacjach komunikacyjnych prywatnych i publicznych; rozwijanie zainteresowania uczniów językiem jako składnikiem dziedzictwa kulturowego,

poszukiwanie korzeni kultury rodzimej,

poznanie kraju ojczystego (ewentualnie regionu) danego języka i pogłębianie więzi uczuciowej z nim,

uczenie istnienia w kulturze, zwłaszcza w jej wymiarze symbolicznym i aksjologicznym, tak aby stawała się wewnętrzną i osobistą własnością młodego człowieka,

ujawnianie zainteresowań, możliwości i potrzeb oraz językowych i czytelniczych umiejętności uczniów po to, by wyznaczać stosowne dla nich cele, dobierać treści i materiały, projektować odpowiednie działania gwarantujące skuteczność edukacji,

rozbudzanie motywacji czytania i rozwijanie umiejętności odbioru dzieł literackich i innych tekstów kultury (także audiowizualnych), a przez nie przybliżanie rozumienia człowieka i świata; wprowadzanie w tradycję kultury narodowej danej mniejszości lub kultury regionu grupy etnicznej.

Zadania szkoły

Doskonalenie umiejętności mówienia, słuchania, czytania, pisania, odbioru różnorodnych tekstów.

Tworzenie sytuacji, w których uczenie się języka następuje przez świadome i refleksyjne jego Używanie.

Motywowanie do poznawania literatury oraz różnorodnych tekstów kultury narodowej (w tym regionalnej) wzbogacających wiedzę ucznia o człowieka, życiu i świecie z perspektywy współczesności i z odniesieniem do przeszłości.

Integrowanie różnych zakresów doświadczeń kulturowych.

Tworzenie warunków do oceniania własnych zachowań, uczuć, postaw i umiejętności wynikających z doświadczeń związanych z uczestnictwem w życiu środowiska i kulturze.

Rozwijanie w uczniach postaw ciekawości, otwartości i poszanowania innych kultur.

Treści nauczania

1. Podstawowe struktury gramatyczne.
2. Podstawowe zasady wymowy i ortografii.
3. Rozumienie pojęć i czynne posługiwanie się terminami: fikcja literacka, świat przedstawiony, nadawca, odbiorca, podmiot mówiący, przenośnia, rytm, bohater, akcja, autor, narrator, epitet, porównanie, rym, zwrotka, refren, baśń, opowiadanie, proza, poezja.
4. Posługiwanie się terminami związanymi z przekazami ikonicznymi, radiem, telewizją, filmem, teatrem, prasą (wyjaśnianie pojęć w razie potrzeby).
5. Posługiwanie się słownikami oraz stosownymi materiałami uzupełniającymi.

Osiągnięcia

1. Mówienie:

- 1) na tematy: otaczającej rzeczywistości, własnych zainteresowań, literatury ze świadomością emocjonalnego nacechowania wypowiedzi oraz próbami ich oceny (zwłaszcza etycznej),
- 2) płynne, z poprawną i wyraźną artykulacją oraz dykcją, akcentowaniem, intonacją, pauzowaniem i tempem (w tym wygłaszanie tekstów z pamięci).

2. Słuchanie:

- 1) uważne i skuteczne,
- 2) rozmaitych wypowiedzi, w różnych celach i sytuacjach.

Czytanie:

ciche ze zrozumieniem,

głośne i wyraziste z uwzględnieniem zasad kultury żywego słowa.

4. Pisanie:

- 1) w związku z potrzebami codziennej komunikacji, w związku z czytaną literaturą, z zachowaniem reguł kompozycyjnych, stylistycznych, gramatycznych i estetycznych,
- 2) w różnych prostych formach,
- 3) krótkich tekstów kierowanych do różnych adresatów (list, zaproszenie, pozdrowienia).

Lektura

1. Utwory zaproponowane przez uczniów i nauczyciela.
2. Baśnie, legendy, opowiadania i utwory poetyckie (w tym pochodzące z regionu).
3. Fragmenty narodowej klasyki dziecięcej i młodzieżowej przy systematycznym motywowaniu uczniów do samodzielnego poznawania całych tekstów.
4. Utwory prozatorskie i poetyckie wprowadzające w tradycję narodową i współczesność literacką - stosownie do możliwości i potrzeb uczniów.
5. Teksty reprezentatywne dla różnych rodzajów literackich, ze szczególnym uwzględnieniem utworów epickich.

ETYKA¹

Cele edukacyjne

Kształtowanie refleksyjnej postawy wobec człowieka, jego natury, powinności moralnych oraz wobec różnych sytuacji życiowych.

Przygotowanie do rozpoznawania podstawowych wartości i dokonywania właściwej ich hierarchizacji.

Zadania szkoły

1. Wspieranie uczniów w poszukiwaniu wartości.
2. Ukazywanie uczniom konieczności doskonalenia samego siebie.
3. Ukazywanie sensu praw i obowiązków, zasad i reguł, nakazów i zakazów obowiązujących w różnych sytuacjach społecznych: w grupie rówieśniczej, w szkole, w rodzinie, w społeczności lokalnej.
4. Uczenie szacunku dla siebie i innych.

---

¹ Nauczanie religii jest realizowane zgodnie z odrębnymi przepisami.

Treści nauczania

1. Poznawanie siebie, dostrzeganie cech indywidualnych własnych i najbliższych osób.
2. Wyjaśnianie prawdziwego znaczenia własnych zachowań oraz ich przyczyn i konsekwencji.
3. Człowiek jako osoba, godność człowieka.
4. Przyjmowanie odpowiedzialności za siebie.
5. Prawa i obowiązki, zasady i reguły postępowania, w tym także w ruchu drogowym.
6. Uczestnictwo w grupie, porozumiewanie się z innymi.
7. Wolność i jej różne rozumienie, autorytety i wzory osobowe.
8. Praca i jej wartość dla człowieka.
9. Uzasadnianie opinii, wydawanie sądów, kryteria ocen, między innymi w odniesieniu do zjawisk społecznych na poziomie małej grupy, społeczności szkolnej i społeczności lokalnej.

Osiągnięcia

1. Dostrzeganie różnorodności postaw i zachowań ludzi.
2. Rozpoznawanie swoich obowiązków wobec najbliższego otoczenia, rodziny i szkoły.
3. Wyrażanie opinii i wartościowanie zjawisk społecznych na poziomie społeczności szkolnej i społeczności lokalnej.

ŚCIEŻKI EDUKACYJNE

EDUKACJA CZYTELNICZA I MEDIALNA

Cele edukacyjne

1. Przygotowanie do samodzielnego poszukiwania potrzebnych informacji i materiałów, w tym w językach obcych.
2. Przygotowanie do odbioru informacji rozpowszechnianych przez media.
3. Przygotowanie do świadomego i odpowiedzialnego korzystania ze środków masowej komunikacji (telewizji, komputerów, prasy).
4. Kształtowanie postawy szacunku dla polskiego dziedzictwa kulturowego w związku z globalizacją kultury masowej.

Zadania szkoły

Rozwijanie i utrwalanie zainteresowań, potrzeb i nawyków czytelniczych z uwzględnieniem indywidualnych uzdolnień uczniów.

Kształcenie umiejętności samodzielnego korzystania ze zbiorów bibliotecznych.

Kształcenie i utrwalanie nawyków kulturalnego obcowania z książką i innymi nośnikami informacji.

Przygotowanie do odróżniania fikcji od rzeczywistości w przekazach medialnych.

Wprowadzanie w świat mediów oraz podstawowe sposoby i procesy komunikowania się ludzi. Przygotowanie do rozpoznawania różnych komunikatów medialnych i rozumienia języka mediów.

Wprowadzenie do samodzielnego posługiwania się narzędziami medialnymi.

Treści nauczania

1. Dzieje pisma, książki, prasy i przekazów medialnych.
2. Wydawnictwa informacyjne, literatura popularnonaukowa, czasopisma dziecięce i młodzieżowe.
3. Katalogi, kartoteki, zautomatyzowany system wyszukiwania danych.
4. Proces porozumiewania się, jego składniki i kontekst społeczny.
5. Komunikacja werbalna i niewerbalna, bezpośrednia i medialna.
6. Rodzaje mediów, ich istota i zasady funkcjonowania.
7. Funkcje i charakterystyka komunikatów medialnych: drukowanych, obrazowych, dźwiękowych, audiowizualnych i multimedialnych.
8. Podstawowe elementy języka poszczególnych rodzajów mediów. Rodzaje i gatunki przekazów medialnych.
9. Teatr jako źródło przekazów medialnych.
10. Wydarzenia z życia osobistego i społecznego jako inspiracja do samodzielnych rejestracji i twórczości medialnej.
11. Selektywność doboru informacji w środkach masowego przekazu. Stroniczość przekazu.
12. Informacja czy perswazja? Jawne i niejawne funkcje środków masowej komunikacji we współczesnym społeczeństwie informacyjnym.

Osiągnięcia

1. Czytanie dla zdobycia wiadomości i zaspokajania potrzeb poznawczych.
2. Umiejętność poszukiwania i wykorzystywania informacji z encyklopedii, słowników, innych wydawnictw i dokumentów pozaksiążkowych (medialnych), w tym w językach obcych.
3. Umiejętność wyszukiwania materiałów na określony temat za pomocą katalogów i kartotek.
4. Rozpoznawanie elementów języka mediów w różnych rodzajach komunikatów.

5. Rozróżnianie komunikatów przedstawiających rzeczywistość realną i fikcję. Rozróżnianie obiektywnej relacji i komentarza.
6. Posługiwanie się podstawowymi urządzeniami medialnymi.
7. Umiejętność krytycznej analizy wartości oferty mediów i dokonywania właściwego wyboru w korzystaniu ze środków masowej komunikacji.

EDUKACJA EKOLOGICZNA

Cele edukacyjne

1. Dostrzeganie zmian zachodzących w otaczającym środowisku oraz ich wartościowanie.
2. Rozwijanie wrażliwości na problemy środowiska.

Zadania szkoły

Ukazanie zależności stanu środowiska od działalności człowieka.

Ukazywanie mechanizmów i skutków niepożądanych zmian.

Treści nauczania

Wpływ codziennych czynności i zachowań w domu, szkole, miejscu zabawy i pracy na stan środowiska naturalnego.

Style życia i ich związek z wyczerpywaniem się zasobów naturalnych.

Przykłady miejsc (w najbliższym otoczeniu), w których obserwuje się korzystne niekorzystne zmiany zachodzące w środowisku przyrodniczym.

Degradacja środowiska - przyczyny, wpływ na zdrowie człowieka oraz jej związek z formami działalności ludzi.

Obszary chronione oraz ich znaczenie w zachowaniu różnorodności biologicznej; zasady zachowania się na obszarach chronionych.

Osiągnięcia

Prowadzenie obserwacji w najbliższej okolicy.

Wskazywanie pozytywnych i negatywnych aspektów ingerencji człowieka w środowisko.

EDUKACJA PROZDROWOTNA

Cele edukacyjne

Kształtowanie umiejętności dbania o swoje zdrowie i bezpieczeństwo.

Zadania szkoły

Tworzenie warunków do kształtowania zachowań sprzyjających zdrowiu i bezpieczeństwu.

Rozbudzanie zainteresowania dziecka własnym zdrowiem i rozwojem, ułatwianie nabywania podstawowych umiejętności dbania o swoje zdrowie.

Wskazywanie zagrożeń, w tym cywilizacyjnych i społecznych.

Tworzenie warunków do kształtowania umiejętności właściwego zachowania się podczas:

kontakty z przedmiotami niebezpiecznymi, toksycznymi, łatwo palnymi, wybuchowymi, niewybuchami i niewypałami,

gier zespołowych i zabaw ruchowych,

konfliktu w relacjach społecznych.

Treści nauczania

Higiena ciała, odzieży, obuwia, miejsca pracy i wypoczynku.

Bezpieczeństwo na drodze, podczas gier i zabaw ruchowych; pierwsza pomoc w niektórych urazach.

Urozmaicenie i regularność posiłków, estetyka ich spożywania, zabezpieczenie żywności przed zanieczyszczeniem i zepsuciem.

Zabawy ruchowe i rekreacja, organizacja odrabiania lekcji i czasu wolnego; prawidłowa postawa ciała.

Rozpoznawanie własnych mocnych i słabych stron, zalet i wad; kształtowanie właściwego stosunku do własnych pozytywnych i negatywnych emocji; radzenie sobie w sytuacjach trudnych i umiejętność szukania pomocy; zachowania sprzyjające i zagrażające zdrowiu.

Podstawowe zasady i reguły obowiązujące w relacjach międzyludzkich.

Problemy i potrzeby kolegów niepełnosprawnych, osób chorych i starszych.

Poznanie zagrożeń cywilizacyjnych oraz nabycie umiejętności właściwego zachowania się w przypadku kontaktu z przedmiotami niebezpiecznymi, toksycznymi, łatwo palnymi, wybuchowymi, niewybuchami i niewypałami.

Ochrona przed zagrożeniami naturalnymi (powodzią, pożarem, huraganem, śnieżycą, mrozem, suszą, trzęsieniem ziemi), cywilizacyjnymi i społecznymi (molestowanie seksualne, przypadki nierzędu wśród nieletnich).

Przyczyny (namawianie i presja ze strony osób) i skutki Używania środków psychoaktywnych i nadużywania leków oraz innych nałogów, odpowiedzialność małoletniego wobec prawa.

Osiągnięcia

Dbanie o zdrowie i bezpieczeństwo własne oraz współpraca z dorosłymi w tym zakresie.

Rozróżnianie czynników i sytuacji wpływających pozytywnie lub negatywnie na bezpieczeństwo, zdrowie i rozwój.

Prawidłowe organizowanie czasu wolnego i nauki w domu.

Rozpoznawanie zagrożeń i umiejętność reagowania na nie.

WYCHOWANIE DO ŻYCIA W SPOŁECZEŃSTWIE

Ścieżka ta składa się z trzech odrębnych modułów:

- 1) wychowanie do życia w rodzinie,
- 2) edukacja regionalna – dziedzictwo kulturowe w regionie,
- 3) wychowanie patriotyczne i obywatelskie.

1. Wychowanie do życia w rodzinie²

Cele edukacyjne

Celem wychowania do życia w rodzinie jest ukazywanie wartości rodziny w życiu osobistym człowieka oraz pomoc w przygotowaniu się do zrozumienia i akceptacji przemian okresu dojrzewania.

Zadania szkoły

1. Integrowanie wychowawczych działań szkoły i rodziny.
2. Wzmacnianie prawidłowych relacji dziecka z rodziną.
3. Współpraca z rodzicami w przygotowaniu uczniów do okresu dojrzewania i pozytywnego przyjęcia przejawów związanych z rozwojem fizycznym i psychicznym dziecka.
4. Pomoc w kształtowaniu pozytywnego stosunku do płciowości.
5. Wspieranie prawidłowego rozwoju emocjonalnego i społecznego, w tym koleżeństwa i przyjaźni.

Treści nauczania

1. Podstawowe funkcje rodziny z podkreśleniem miejsca dziecka w rodzinie.
2. Przekaz wartości i tradycji w rodzinie, wspólne świętowanie, spędzanie wolnego czasu.
3. Więzy rodzinna, związki uczuciowe i inne relacje w rodzinie; konflikty i ich rozwiązywanie.

---

² Sposób nauczania szkolnego i zakres treści zajęć edukacyjnych „Wychowanie do życia w rodzinie” określa rozporządzenie ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania, wydane na podstawie art. 4 ust. 3 ustawy z dnia 7 stycznia 1993 r. o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży (Dz. U. Nr 17, poz. 78, z 1995 r. Nr 66, poz. 334, z 1996 r. Nr 139, poz. 646, z 1997 r. Nr 141, poz. 943 i Nr 157, poz. 1040, z 1999 r. Nr 5, poz. 32 oraz z 2001 r. Nr 154, poz. 1792).

4. Macierzyństwo i ojcostwo. Podstawowa wiedza dotycząca budowy i funkcjonowania układu rozrodczego człowieka.
5. Ciąża, rozwój płodu, poród, przyjęcie dziecka jako nowego członka rodziny.
6. Różnice i podobieństwa między chłopcami i dziewczętami. Identyfikacja z własną płcią. Akceptacja i szacunek dla ciała.
7. Zmiany fizyczne i psychiczne okresu dojrzewania. Zróżnicowane, indywidualne tempo rozwoju.
8. Higiena okresu dojrzewania.
9. Prawo człowieka do intymności i ochrona tego prawa; postawy asertywne.
10. Istota koleżeństwa i przyjaźni, wzajemny szacunek, udzielanie sobie pomocy, współpraca, empatia.
11. Mass media – zasady i kryteria wyboru czasopism, książek, filmów i programów telewizyjnych.
12. Instytucje działające na rzecz dziecka i rodziny.
13. Odpowiedzialność za własny rozwój. Samowychowanie.

Osiągnięcia

1. Prawidłowe komunikowanie, rozwiązywanie konfliktów; empatia.
2. Dostrzeganie potrzeb własnych i innych ludzi; Wyrażanie uczuć, asertywność.
3. Rozpoznawanie i rozumienie psychofizycznych przejawów dojrzewania.
4. Akceptowanie i poszanowanie własnego ciała.
5. Aktywny udział w życiu rodziny.
6. Umiejętne korzystanie z mass mediów.

2. Edukacja regionalna - dziedzictwo kulturowe w regionie

Cele edukacyjne

1. Poznanie najbliższego środowiska i specyfiki swojego regionu.
2. Rozwijanie wartości rodzinnych związanych z wartościami kulturowymi wspólnoty lokalnej.
3. Rozwijanie postaw patriotycznych związanych z kulturą regionalną.

Zadania szkoły

1. Umożliwianie poznania regionu i jego kultury.
2. Wprowadzanie uczniów w życie kulturalne wspólnoty lokalnej.

3. Kształtowanie tożsamości narodowej w powiązaniu z tożsamością regionalną.

Treści nauczania

1. najbliższe otoczenie domu rodzinnego, sąsiedztwa i szkoły.
2. Ogólna charakterystyka geograficzna i kulturowa regionu oraz jego podstawowe nazewnictwo; główne symbole regionalne.
3. Język regionu, gwara i nazewnictwo.
4. Elementy historii regionu i ich związki z historią i tradycją własnej rodziny.
5. Lokalne i regionalne tradycje, święta, obyczaje i zwyczaje.
6. Miejscowe podania, przysłowia, muzyka, architektura, plastyka, tradycyjne rzemiosło, sztuka ludowa i folklor.
7. Sylwetki osób zasłużonych dla środowiska lokalnego, regionu i kraju ze szczególnym uwzględnieniem wartości, które uosabiają.

Osiągnięcia

Odczytywanie związków łączących tradycję rodzinną z tradycjami regionu.

Dostrzeganie wpływu wartości związanych z kulturą regionu na życie poszczególnych ludzi.

Świadome i aktywne uczestnictwo w życiu wspólnoty lokalnej, w zachowaniu i pomnażaniu dziedzictwa kulturowego.

3. Wychowanie patriotyczne i obywatelskie

Cele edukacyjne

1. Kształtowanie więzi z krajem ojczystym i świadomości obywatelskiej.
2. Rozwijanie poszanowania postaw prospołecznych i dobra wspólnego.
3. Kształtowanie szacunku dla własnego państwa.

Zadania szkoły

1. Tworzenie sytuacji wyzwających emocjonalny związek z krajem ojczystym (spotkań, uroczystości, inscenizacji, wycieczek).
2. Zapoznanie uczniów z symbolami, ważnymi dla kraju rocznicami, zasadami i instytucjami, które posiadają istotne znaczenie dla funkcjonowania narodu i państwa polskiego.
3. Przygotowywanie uczniów do świadomego, aktywnego i odpowiedzialnego uczestnictwa w życiu publicznym.
4. Przekazywanie tradycji narodowej.

Treści nauczania

Godło i hymn państwowy.

Pieśni patriotyczne. Utwory literackie (obrazy i filmy) o tematyce historycznopatriotycznej.

Lokalne miejsca pamięci narodowej.

Sylwetki wielkich Polaków (artystów, uczonych, polityków, żołnierzy) - wzory postaw.

Jednostka i grupa. życie w grupie (więzi, wartości, role, podejmowanie decyzji, konflikty, negocjacje).

Szkolny samorząd uczniowski. Normy i wartości związane z pełnieniem funkcji publicznych w samorządzie uczniowskim.

Samorząd terytorialny. Normy życia publicznego związane z pełnieniem funkcji radnego, burmistrza (wójta, prezydenta).

Formy kontroli władz samorządowych przez społeczność lokalną.

Jednostka, społeczeństwo, naród, państwo.

Prawa i obowiązki obywatelskie.

Wartości i normy życia społecznego. Kategoria dobra wspólnego. Patriotyzm. Kultura społeczna i polityczna.

Osiągnięcia

Znajomość hymnu narodowego oraz symboli narodowych i państwowych.

Umiejętność odróżniania i opisywania postaw etycznych, zgodnych z zasadami współżycia społecznego na poziomie społeczności szkolnej i społeczności lokalnej.

Odpowiednie zachowanie się w czasie uroczystości szkolnych i państwowych.

Umiejętność dostrzegania i rozwiązywania problemów i zadań w najbliższym otoczeniu i środowisku lokalnym oraz działania na ich rzecz.

Znajomość systemu pomocy społecznej w najbliższym środowisku (dla różnych kategorii osób niepełnosprawnych).

Umiejętność podejmowania decyzji dotyczących grupy.

Umiejętność przeprowadzenia wyborów do samorządu szkolnego.

Znajomość instytucji państwa demokratycznego.

Próby określenia współczesnej postawy obywatelskiej i patriotycznej.